

श्रीगणेशायनमः॥ प्रथो तो वैश्वानरं जुहोति ॥ प्र
त्रेषसर्वोग्निः संस्तुतः स एषोत्रे वैश्वानरो देवता तस्मात्
तद्धतिविर्जुहोति तदे नष्टं हविषा देवता ये हविर्गृह्यते सा
देवतानस्यैसावस्ये न गृह्यते द्वादश कपाले द्वादशमासाः ॥ ११ ॥
संवत्सरः संवत्सरे वैश्वानरः ॥ ११ ॥ अद्वैतं वैश्वानरं जुहोति ॥

चैश्वानरं वापु तमग्निं जनयिष्यन्नावति तमहः पुरसा ही
क्षणीयाया टं रेतो पृत टं सिंचति आह ग्वे यो नोरेतः सिच
ते ताह जायते तयत्तत्र वैश्वानरं रेतो पृत टं सिंचति त
स्यादयमिह वैश्वानरो जायत उपा टं शुतत्र पवति रेतो वै
तत्र यज्ञ उपा टं शुवैरेतः सिच्यते निरुक्त इह निरुक्तं

हिरण्यैरेतो जातं भवति ॥२॥ सद्यः सवैश्वानरः ॥ इमे सलोका
इयमेव पृथिवी विश्वमग्निर्नरोत्तरिक्षमेव विश्वं वायुर्न
रोद्यौरिव विश्वमादित्यो नरः ॥३॥ ते स्ये तद् इमे लोकाः ॥ इदं त
द्विर इमेव पृथिव्योषधयः शमश्रूणि तदेतद्विश्वं वागे वाग्निः ॥२॥
सनरसोपरिष्ठादस्य भवत्यपैरिष्ठाद्यस्याऽऽग्निः ॥४॥

=प्राज्ञानमेवास्येतत्संस्कृत्यशिरःप्रतिदधाति ॥ ६ ॥ =प्राथमारतां
जुहोति ॥ प्राज्ञाणुवैमारताप्राणुनेवास्मिन्नेतद्दधाति वैश्वान
रश्चुहुत्वाशिरोवैवैश्वानरःशीर्षं सत्प्राणांदधाति ॥ ७ ॥ एकद
षमवति ॥ एकमिव हि शिरः सप्ततरे सप्तकपालाश्च दुवाऽऽपि
बहुवृत्वाः सप्तसप्तसप्तैव तर्षीर्षण्येव तत्सप्तप्राणांदधाति ॥ ८ ॥

॥ ३ ॥

॥ ३ ॥
॥ ८ ॥

इदमेवांतरिक्षं ॥ तस्मादेतद्दलोमकमलोमकमिवह्यंतरिक्षं तदेत
द्विष्णुप्राणऽएववायुः सनरः सनरथेनास्यपवतिमथेनह्यंतरि
क्षस्यवायुः ॥ ५ ॥ शिरऽएवयोः ॥ नक्षत्राण्यिकेशास्तदेतद्विष्णुं
चेक्षुरेवादिदित्यः सनरस्तदवस्ताधीर्षोपवत्यवस्तादिदिवेऽप्रा
दित्यस्तदस्वस्ये तद्विरोवैष्वा नरऽआत्मासम ॥ ४ ॥ अग्निश्चितऽ

रंजुहोतिसमंतिकतरमिवहीमोप्राणो ॥११॥ अथथे तृतीयो ॥
इमोतौतौ समंतिकतरंजुहोतिसमंतिकतरमिवहीमोप्राणोवागे
वारं एते नूचः सार एते नूचोपवतिषबुद्धिवाचाद्योरनिगच्छ
ति ॥१२॥ अथदेवैश्चानरमारतांजुहोति ॥ क्षत्रैवैश्चानरोषिणामा
रुताः क्षत्रं चतद्विशं च करोति वैश्चानरैस्त्वैर्वंजुहोति क्षत्रं

॥४॥

॥४॥

निरुक्तऽ एष भवति ॥ निरुक्तमिव हि शिरानिरुक्ता इतरेनि
रुक्ता इव हि प्राणास्तिष्ठन्नेतं जुहोति तिष्ठतीव हि शिरऽ = प्रा।सी
नेऽ इतरानासत इव हि प्राणाः ॥ ९७ ॥ तद्यथा प्रथमो मारुतो जुहोति ॥
इमो तो प्राणो तो मध्ये वैश्वानरस्य जुहोति मध्ये हीमो शी
र्षः प्राणो ॥ १०१ ॥ = प्रथमो द्वितीयो ॥ इमो तो तो समंति कत

वंतो वाज्यवंतो वषट्कते सुचा जुहोति हास्तनैवेतरानासीनः स्वाहाका
रेणक्षत्रायैवतद्विशंस्तानुकरामनुवर्मानं करोति ॥१६॥ तदाहुः ॥ क
थमस्यैते पुरोनुवाक्यवंतो वाज्यवंतो वषट्कते सुचा हुतापवन्तीत्येते
षावै सप्तपदानामारुतानां चानित्रीणि प्रथमानिपदानिसात्रि
पदा गायत्री पुरोनुवाक्याथयानि चत्वार्युत्तमानिसाचतुष्पदात्रि

॥५॥

॥५॥

तत्कृत्वा विशोकसेरोति ॥ १३ ॥ एक एष पवति ॥ एक स्वं तक्ष
त्रमेक स्था ० श्रियं करोति बहव इतरे विशित इमानं दधाति ॥ १४ ॥
निरक्तऽ एष पवति ॥ * निरक्तमि वहि क्षत्रमा सीम निरक्ता
इतरे निरक्ते वहि विदिषने तं जुहोति तिष्ठती वहि क्षत्रमा
सीन इतराना स्त इ वहि विट् ॥ १५ ॥ तं वाऽ एते ॥ पुरो नु वाक्य

तवः ॥१९॥ - प्रथमं द्वितीयं दक्षिणतो जुहोति ॥ पशवः सससप्त
कपालो भवति सप्त हि ॥ याम्याः पशवस्तमनंतर्हितं पूर्वस्मा
जुहोत्यसुतस्य श्रुप्रतिष्ठापयति ॥२०॥ - प्रथमं द्वितीयं च
मुत्तरतो जुहोति ॥ सप्त ऋषयः सससप्त कपालो भवति सप्त
हिसप्त ऋषयस्तमनंतर्हितं पूर्वस्मा जुहोत्यसुतदृषीश्रु

॥६॥

॥६॥

(१) व्याज्येदमेव कपुष्लमथंदः स्वाहाकारो वषट्कारः एवमुहास्ये
तेपुरोनुवाक्यं तो वाज्यं तो वषट्कारे सुचाहु तापवति ॥१७॥ तयं
प्रथमं दक्षिणतो मारुतजुहोति ॥ आः सप्तप्राच्यः सवन्ति ताः सप्त
सप्तकपालोपवति सप्तहितायाः प्राच्यः सवन्ति ॥१८॥ प्रथमं
प्रथममुत्तरतो जुहोति ॥ क्रतवः सप्तसप्तकपालोपवति सप्त

श्रुंदादि० सिद्धयति ॥ २३ ॥ अथवाः सप्तप्राती च्यः स्रवंति ॥ सोरएण्ये नू
च्यः सससपकपालो नवति ससि प्राहितायाः प्रती च्यः स्रवंति सो
स्येषो वाङ्मण्ड ५ ५ तस्य प्रजापतेः सोरएण्ये नू च्यो भवति तिर ५ ३
॥ ७ ॥ वववैतयदरएण्यतिरइवतयदवाङ्मण्ड ५ एतासां नदी ७ ॥
नापि वतिरिपतराः शपवनतरा ५ आहनस्यवादि तरा पति
५ वं ९

त्रिष्ठापयति ॥ २१ ॥ = अथ संतती यं दक्षिण तो जु होति ॥ प्राणाः
ससससकपालो भवति सप्रहिशीर्षे आणा समनं तर्हितं पूर्वस्मा जु
होत्यनं तर्हितां स्तर्षीर्षः प्राणां दधाति ॥ २२ ॥ अथ संतती यं मुत्त
रतो जु होति छंदा ० सिससससकपालो भवति सप्रहिचतुरचरा
णि छंदा ० सितमनं तर्हितं पूर्वस्मा जु होत्यनं तर्हितां नितरुषिष्य

ॐ संस्कृत्याथास्मिनेतान् शमीनामग्राहप्रतिदधाति ॥ २६ ॥
ब्राह्मणं ॥ ४१ ॥ ७३ ॥ अथातोवसोर्दारां जुहोति ॥ अत्रे
षसर्वाग्निः संस्वतः सुरेषोत्रवसुस्तस्मै देवाऽऽहुतांधारां
प्राग्दत्त्वा देवां वसोर्दारां च क्षतं तथेवास्माऽऽजयमेतांधारां ॥ ८ ॥
रांप्रगट्त्वा ज्ञातिर्तथै नंप्रीणाति ॥ ९ ॥ यद्देवेतां वसु

२६
॥ ८ ॥

तद्यद्यदेतदाहेदंमारुताइतितदस्माञ्जनं० क्त्वापिदयातितेनेनं
प्रीणति॥२४॥ सद्यःसद्यैश्चानरः॥ असौसः=प्रादित्योयधैयेते
मारुतारस्मांश्मायते स्तेतेसप्रसप्रकपालापवंति सप्रहिमारुता
गणाः॥२५॥ सजुहोति॥ शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्चसद्य
ज्योतिश्चज्योतिष्मांश्चेतिनामान्येषामेतानिमंडलमेवैत